

Pedagogiek van het ongemak

Controversiële kwesties en omstreden narratieven bespreekbaar maken

Wat gaan we doen?

- (1) 9.30-10.00 - Jouw casus inbrengen
- (2) 10.00-10.30 - Pedagogiek van het ongemak
- (3) 10.30-11.00 - Rollenspel

Je eigen casus

1. Wat is er gebeurd?

Beschrijf de situatie in een paar zinnen. Denk aan: de context, wie er betrokken waren, wat je hebt gedaan, en andere relevante punten.

2. Wat raakte je?

Welke invloed had de situatie of gebeurtenis op jou? Beschrijf je belangrijkste emotie(s) in een paar woorden.

3. Formuleer je dilemma.

Welk dilemma brengt de situatie voor jou met zich mee? Denk aan formuleringen zoals: "Als ik dit doe... dan... maar als ik... doe, dan..."

Stille gesprekken

- Schrijf je casus op en beantwoord de drie vragen (10 minuten).
- Lees in stilte de casus van je andere groepsleden en reageer schriftelijk op het dilemma (10 minuten). Dit mag in de vorm van een vraag, een advies, enzovoort.
- Bespreek een casus (10 minuten).

Controversiële kwesties en omstreden narratieven

Controversiële kwesties

- Kwesties van publiek belang die conflicterende meningen genereren en sterke emoties oproepen die resulteren in emotionele reacties en vermijding (soms polarisatie).
- Kwesties waarbij expert en burgers het niet eens zijn in de analyse en mogelijke oplossingen.
- Er zijn kwesties die deel uitmaken van het publieke debat en de voorkennis verschilt tussen de deelnemers aan het debat.

(e.g. Hess, 2009; Zembylas, 2012; Guérin, 2018)

Omstreden narratieven

Verschillende collectieve interpretaties van gebeurtenissen, personen of teksten die tegengestelde percepties en gevoelens oproepen over het verleden, heden en de toekomst.

Waarom gebeurt het niet altijd?

- Pragmatische redenen: de klas wordt te onoverzichtelijk, wat problemen veroorzaakt met klassenmanagement.
- Onvoldoende training, weinig vertrouwen in eigen kunnen, gebrek aan pedagogische hulpmiddelen en onzekerheid over hoe te reageren op emoties en oplopende conflicten.
- Onvoldoende kennis over het onderwerp en last van desinformatie.
- Onzekerheid over de impact op de studenten buiten de klas.
- Bezorgdheid over mogelijke reacties van collega's, de managers/directeur of ouders: angst om het verwijt te krijgen dat het indoctrinerend is.

(e.g. Hess, 2009; Zembylas, 2012; Saro Lozano Parra, 2022)

Waarom is het belangrijk om het wel te doen?

- School en de klas zijn de ruimtes waar je de vrijheid hebt om te discussiëren over deze onderwerpen en verschillende perspectieven te onderzoeken.
- Het biedt ruimte om te leren participeren en mogelijk de eigen overtuigingen en die van thuis te overstijgen door te leren geïnformeerde conflicterende perspectieven te begrijpen. Ook leren omgaan met emoties in zo'n context is belangrijk.
- Algemeen vormend: veelzijdige kennis en kritische denkvaardigheden zoals analyseren en vergelijken.
- Een gezonde democratie is gebaat bij burgers die het gereedschap hebben om te kunnen participeren en leren hun eigen overtuigingen en perspectieven te overstijgen.
- Leren dat mensen met conflicterende standpunten of perspectieven geen vijanden zijn maar tegenstanders.

Vertrekpunten

- **Moeilijke kennis** (Britzman 1998, 2000, 2013, Britzman en Pitt 2004, Pitt en Britzman 2003)
- **Moeilijke gesprekken:** dialoog/leren die *ongemakkelijk* is omdat het onze kernovertuigingen en ermee verbonden emoties in twijfel trekt.
- Veelzijdige kennis en **epistemische bescheidenheid** zijn noodzakkelijk (Guérin, 2018).

De pedagogiek van het ongemak

- Zowel docenten als studenten moeten buiten hun 'comfortzone' treden.
- Ongemakkelijke emoties spelen een belangrijke rol in het uitdagen van soms diepgeworteld en dominante overtuigingen.
- Enig ongemak is niet alleen onvermijdelijk bij het praten over zaken als ras en racisme, maar kan ook noodzakelijk zijn (Berlak 2004).
- De spanningen die ontstaan door het gebruik van de pedagogiek van ongemak in de klas zijn onvermijdelijk (Zembylas, 2015)

Empathie

1. Het houdt in dat je op zoek gaat naar het individuele perspectief van een ander;
2. Het gaat om een oprechte inspanning om de Ander en zijn of haar perspectieven te leren kennen;
3. Het houdt zowel emotionele als cognitieve openheid in, en het tolereren van ambivalentie.

(Halpern & Weinstein, 2004)

Pedagogiek van empathie

- **Pedagogiek** die mogelijkheden biedt zodat studenten een empathisch begrip ontwikkelen van de Ander zoals in de vorige slides toegelicht.
- '**Strategische empathie**': het gebruik van empathie door de docent op strategische manieren, dat wil zeggen op manieren die empathie tonen voor de 'moeilijke' kennis die studenten met zich meedragen, zelfs wanneer deze kennis storend is voor anderen. (Lindquist 2004; Zembylas 2012)

Risico's

- Ervoor zorgen dat docenten en studenten zowel emotioneel als analytisch betrokken zijn bij het proces (Cutri en Whiting, 2015)
- Het is niet genoeg om kritisch bewustzijn en betrokkenheid voor gelijkheid en inclusie te promoten (Gorski 2009)
- Het gecombineerde gebruik van ongemak- en empathiepedagogieken kan mogelijkheden creëren om ongemakkelijke gevoelens productief en strategisch aan te pakken.

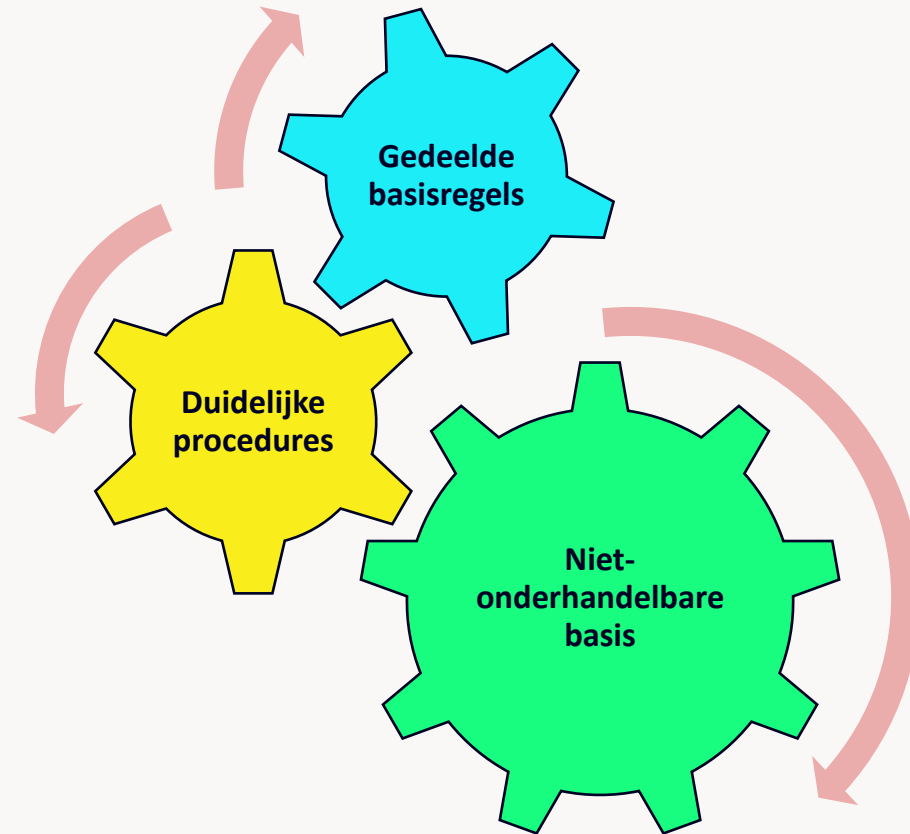
Enkele meer specifieke pedagogisch-didactische strategieën

- Het ontwikkelen van een ondersteunende emotionele sfeer in de klas en een vertrouwensvolle, open relatie tussen docent en studenten.
- Deelnemers bewust maken van hun eigen maatschappelijke positionaliteit en een **'safe space'** creëren voor een productieve dialoog tussen de verschillende perspectieven.
- Gevoelig zijn voor de persoonlijke biografie van studenten ; expliciet erkennen hoe de studenten denken over het onderwerp in kwestie;
- Mogelijkheden creëren voor docenten en studenten om ervaring op te doen in het werken met minder controversiële onderwerpen en geleidelijk over te stappen naar meer controversiële onderwerpen;
- H/erken ongemak: het herkennen van de gevoelens van ongemak van studenten die betrokken zijn bij het omgaan met 'moeilijke' kwesties, rekening houdend met het feit dat cognitieve en emotionele verandering niet van de ene op de andere dag plaatsvindt.

Enkele meer specifieke pedagogisch-didactische strategieën

- Belangrijk dat docenten en studenten zowel emotioneel als analytisch betrokken zijn bij het proces.
- Meerdere perspectieven en interpretaties herkennen en onderzoeken.
- Bekende actieve benaderingen zoals discussie in kleine groepen.
- Gebruik denkkaders waarin studenten leren om stereotypes te bevragen en niet te generaliseren.
- Zorg dat het over inhoud gaat en niet over personen: geef studenten de analytische taal om hen te helpen emotioneel afstand te nemen van dominante vertogen.

Veilig klimaat

Enkele strategieën ... 'pedagogische risicobeoordeling

- Heb ik zorgvuldig gepland?
- Stimuleer ik actieve betrokkenheid van studenten?
- Loop ik vooruit op mogelijke problemen?
- Heb ik genoeg tijd om af te sluiten?

Interesse in onze leergang voor Burgerschapsdocenten MBO?

Vragen?